

Кустрич Лілія Олександрівна
*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
Уманський національний університет садівництва*

Kustrich Liliia
*Doctor of Economics, Professor,
Professor of the Department of Management
Uman National University of Horticulture*
ORCID: 0000-0002-5048-4053

DOI: 10.25313/2520-2294-2022-5-8022

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ КРИЗИ

УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВЫМИ РИСКАМИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УСЛОВИЯХ КРИЗИСА

MANAGEMENT OF FINANCIAL RISK OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY UNDER CRISIS

Анотація. Наразі підприємницька діяльність у сфері малого бізнесу відіграє важливу роль у розвитку економіки України. Економічна діяльність підприємств сфери малого бізнесу пов'язана з фінансовими ризиками, управління якими вважається обов'язковою умовою для забезпечення їх сталого та ефективного функціонування.

У статті досліджено ключові аспекти управління фінансовими ризиками підприємницької діяльності в умовах кризи. Проведено аналіз розвитку підприємництва в Україні. Надано визначення дефініції «фінансовий ризик». Зазначено, що одним із найважливіших напрямків фінансової політики підприємств малого бізнесу на сучасному етапі є формування ключових засад управління фінансовими ризиками, які спрямовані на забезпечення зростання прибутку, мінімізацію фінансових витрат, забезпечення необхідної ліквідності тощо. Окреслено ключові фактори фінансового ризику. Проведено оцінку факторів фінансового ризику. Визначено основні функції управління фінансовими ризиками. Встановлено та проаналізовано методи визначення ймовірності фінансових втрат, окреслено їх переваги та недоліки. Зазначено, що одна з основних функцій управління фінансовими ризиками у сфері малого бізнесу полягає в оптимізації фінансових потоків. Оптимізація фінансових потоків передбачає вибір та використання найбільш оптимальних форм організації фінансової діяльності з урахуванням специфіки реалізованої підприємницької стратегії. Запропоновано заходи з пришвидшення залучення грошових коштів. Розроблено алгоритм оцінки фінансових ризиків підприємства на основі аналізу чутливості грошових потоків. Надано пропозиції щодо оптимального способу оцінки фінансових ризиків у сфері малого бізнесу. У підсумку зазначено, що управління фінансовою діяльністю у сфері малого бізнесу є одним із головних завдань ризик-менеджменту підприємства. При цьому система фінансового менеджменту такої господарської діяльності має свою специфіку і для забезпечення розвитку бізнесу вона має носити наскрізний характер.

Ключові слова: менеджмент, фінанси, ризик, підприємство, бізнес.

Аннотация. В настоящее время предпринимательская деятельность сферы малого бизнеса играет важную роль в развитии экономики Украины. Экономическая деятельность предприятий в сфере малого бизнеса связана с финансовыми рисками, управление которыми считается обязательным условием для обеспечения их устойчивого и эффективного функционирования.

В статье исследованы ключевые аспекты управления финансовыми рисками предпринимательской деятельности в условиях кризиса. Проведен анализ развития предпринимательства в Украине. Дано определение дефиниции «финансовый

риск». Указано, що одним из важнейших направлений финансовой политики предприятий малого бизнеса на современном этапе является формирование ключевых основ управления финансовыми рисками, направленными на обеспечение роста прибыли, минимизацию финансовых затрат, обеспечение необходимой ликвидности и т.д. Обозначены ключевые факторы финансового риска. Проведена оценка факторов финансового риска. Определены основные функции управления финансовыми рисками. Установлены и проанализированы методы определения вероятности финансовых потерь, определены их преимущества и недостатки. Указано, что одна из основных функций управления финансовыми рисками в сфере малого бизнеса состоит в оптимизации финансовых потоков. Оптимизация финансовых потоков предполагает выбор и использование наиболее оптимальных форм организации финансовой деятельности на основе специфики реализованной предпринимательской стратегии. Предложены меры по ускорению привлечения гешежных средств. Разработан алгоритм оценки финансовых рисков предприятия на основе анализа чувствительности гешежных потоков. Представлены предложения по оптимальному способу оценки финансовых рисков в сфере малого бизнеса. В результате исследования указано, что управление финансовой деятельностью в сфере малого бизнеса является одной из главных задач риск-менеджмента предприятия. При этом система финансового менеджмента такого вида хозяйственной деятельности имеет свою специфику и для обеспечения развития бизнеса она должна носить сквозной характер.

Ключевые слова: менеджмент, финансы, риск, предприятие, бизнес.

Summary. Nowadays, entrepreneurial activity in the field of small business plays an important role in the development of the Ukrainian economy. Economical activity of enterprises in the sphere of small business is connected with financial risks, management of which is considered to be the indispensable condition for ensuring its stable and effective functioning.

The article examines the key aspects of the management of financial risk of entrepreneurial activity under crisis. The analysis of business development in Ukraine was carried out. The meaning of definition «financial risk» is presented. It is indicated that one of the most important areas of financial policy of small businesses at the present stage is the formation of key conditions for the management of financial risks, which are aimed at ensuring profit growth, minimization of financial costs, ensuring the necessary liquidity, etc. The key factors of financial risk have been identified. An assessment of financial risk factors has been carried out. The main functions of financial risk management have been identified. The methods for determining the probability of financial losses were established and analyzed, and their advantages and disadvantages were defined. It is indicated that one of the main functions of financial risk management in small business sector is to optimize financial flows. Optimization of financial flows involves the selection and application of the most optimal forms of organization of financial activities taking into account the specifics of the implemented enterprise strategy. Measures for the improvement of income receipts have been requested. An algorithm for assessing financial risks of the enterprise on the basis of the analysis of the sensitivity of cash flows was developed. The article offers suggestions on the optimal way of assessing financial risks in small business. As a result, it is noted that the management of financial activity in the sphere of small business is one of the main tasks of risk management of the enterprise. However, the financial management system of such a business activity has its own specifics and for ensuring the development of the business it has to be extensive.

Key words: management, finance, risk, enterprise, business.

Постановка проблеми. Реалії сучасного бізнес-середовища, що склалися в умовах кризи світової економіки, вимагають перегляду класичних уявлень менеджменту про правила ведення підприємницької діяльності, конкуренцію, ринки, форми та організацію ведення бізнесу. Тому наразі почали розвиватися нові форми підприємницької діяльності — малі підприємства. Малий бізнес відіграє важливу роль у розвитку економіки й вирішенні соціальних проблем на місцевому, регіональному й державному рівнях. Завдяки малому бізнесу успішно розвиваються ринкові засади господарювання, відбувається наповнення місцевих бюджетів, активно формується система господарських відносин у різних сферах і галузях діяльності. Ефективність функціонування малих підприємств, підвищення їх конкурентоспроможності, темпи їх розвитку

значною мірою визначаються рівнем управління фінансовими ресурсами.

«Формування механізму якісного та ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства має відбуватися з дотриманням принципів системності та комплексності, що стає особливо актуальним через економічну та політичну нестабільність у світі, глобалізацію бізнесу, збільшення підприємницьких ризиків та жорсткість конкуренції. Рівень фінансового потенціалу й умови фінансових ринків розширюють або обмежують можливості формування підприємствами достатнього обсягу фінансових ресурсів. Даний аспект зумовлює необхідність розробки ефективної політики управління фінансовими ресурсами та ризиками як одного з найважливіших елементів у загальній стратегії діяльності та розвитку підприємств» [1, с. 32].

Тому одним із найважливіших напрямків фінансової політики підприємств малого бізнесу на сучасному етапі є формування ключових засад управління фінансовими ризиками, які спрямовані на забезпечення зростання прибутку, мінімізацію фінансових витрат, забезпечення необхідної ліквідності тощо.

Важливість і значення управління фінансовими ризиками для суб'єкта підприємництва важко переоцінити, оскільки від його якості та результативності залежить не тільки стійкість суб'єкта підприємництва у конкретний період часу, але й здатність до подальшого розвитку, досягнення фінансового успіху у довгостроковій перспективі. Неефективний фінансовий менеджмент наразі є однією з головних причин банкрутств у сфері малого бізнесу, тому розгляд особливостей його реалізації, специфіки використовуваних інструментів та підходів становить сьогодні важливе науково-практичне завдання, яке й обумовлює вибір теми дослідження.

Метою статті є дослідження ключових аспектів управління фінансовими ризиками підприємницької діяльності в умовах кризи.

Зважаючи на мету статті, головним завданням дослідження є аналіз розвитку підприємництва в Україні; визначення дефініції «фінансовий ризик»; визначення ключових факторів фінансового ризику та проведення їх оцінки; окреслення основних функцій управління фінансовими ризиками та надання пропозицій щодо оптимального способу оцінки фінансових ризиків підприємницької діяльності у сфері малого бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання теоретичного та прикладного характеру щодо управління фінансовою діяльністю підприємств, вивчення умов виникнення кризових ситуацій тощо, висвітлено у працях багатьох вчених. Так, Васьківська К. В. та Сич О. А. зазначають що «Невід'ємною складовою соціально орієнтованої ринкової економіки є ефективно функціонуюча ланка фінансової системи — фінанси підприємств. Формування та забезпечення конкурентоспроможності української економіки та її ефективне інтегрування у світове економічне співтовариство неможливе без ефективного фінансового управління господарською діяльністю підприємств. Фінансове управління діяльністю підприємства має створювати умови для приросту достатку власників такого підприємства, забезпечуючи при цьому ефективний перерозподіл капіталу в межах національної економіки» [2, с. 3].

Корпан Н. В. та Рубаха М. В. з'ясовано, що «Нині однією з умов розвитку підприємств є засто-

сування нових технологій фінансового управління, що дають змогу раціонально планувати підприємницькі процеси, контролювати фінансові та товарні потоки, аналізувати і прогнозувати показники господарської діяльності. Водночас очевидно, що великі і малі підприємства мають різні потреби та можливості для здійснення ефективного фінансового планування. Так, в умовах обмеженості джерел фінансування одним з головних факторів розвитку будь-якого підприємства є ефективна фінансово-економічна політика, спрямована на оптимальний розподіл економічних ресурсів» [3, с. 460].

«Розвиток малих підприємств відіграє ключову роль у структурній перебудові економіки в трансформаційних країнах. Малі підприємства є найбільш масовою формою ділової активності і більш стійкою до несприятливих умов, які можуть виникнути в сфері бізнесу. Саме діяльність цих підприємств є основним шляхом формування в суспільстві найбільш демократичного суспільного прошарку, так званого «середнього класу», завдяки якому значною мірою відбувається якісне зростання економіки та рівня життя населення і водночас — укріплюються демократичні засади в державі... Вирішення питання фінансового забезпечення розвитку підприємств пов'язано з тим, що підтримка конкурентних переваг підприємства та продукції, що пропонується ринку, а також зростання обсягів діяльності потребують додаткових фінансових витрат» — вказує Гончарук І. В. і стверджує — «що «фінанси суб'єктів малого бізнесу мають важливе значення для формування фінансів держави. Виникають різноманітні прямі та зворотні зв'язки між макrorівнем та чисельними мікрорівнями фінансів господарських одиниць. Суб'єкти малого підприємництва сплачують державі та місцевим органам влади податки, у свою чергу держава надає їм прямі та непрямі субсидії, здійснює непрямі заходи, що сприяють розвитку підприємництва» [4].

Дивеев-Кириленко О. Р. вважає, що «Мале і середнє підприємництво є провідним сектором ринкової економіки; складає основу дрібнотоварного виробництва; визначає темпи економічного розвитку, структуру та якісну характеристику ВВП; здійснює структурну перебудову економіки, швидку окупність витрат, свободу ринкового вибору; забезпечує насичення ринку споживацькими товарами та послугами повсякденного попиту, реалізацію інновацій, додаткові робочі місця; має високу мобільність, раціональні форми управління; формує новий соціальний прошарок підприємців-власників; сприяє послабленню монополізму, розвитку конкуренції» [5, с. 143]. Досліджуючи

проблематику малого підприємництва, Варналій З. С. розглядає фінансові ресурси як основу фінансів, що акумулюються у грошових фондах, які забезпечують процес виробництва та відтворення в рамках цього суб'єкта малого підприємництва, а також сукупність форм і методів їх формування й використання [6, с. 72]. Дідур С. В. та Крот Л. М. зазначають, що «Стабільність малих підприємств та підвищення ефективності їх функціонування значною мірою забезпечуються високим рівнем управління фінансовими ресурсами, тому оптимізація формування та використання фінансових ресурсів як один з головних елементів фінансової політики суб'єктів малого підприємництва сприятиме зростанню прибутку за умов мінімізації підприємницьких ризиків та забезпечення платоспроможності і ліквідності» і вказують, що «... для вітчизняних суб'єктів малого підприємництва проблемою є обмеженість їх фінансових ресурсів, що позначається на ефективності господарювання, тому її розв'язання вимагає нових підходів до формування фінансових ресурсів та їх використання, активізації ролі фінансових інструментів в управлінні фінансовими ресурсами малого бізнесу» [7, с. 538–539].

Невирішені частини проблеми. Незважаючи на велику кількість наукових праць з даної проблематики, постає необхідність дослідження та пошуку дієвих кроків у напрямку вирішення питання стосовно управління фінансовими ризиками у сфері малого бізнесу в умовах кризових ситуацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Світовою та вітчизняною практикою доведено, що підприємництво відіграє важливу роль в розвитку економіки кожної держави, виконує функції як економічного, так і соціального характеру. Економічна роль підприємництва полягає в мобілізації фінансових та виробничих ресурсів населення, сприянні розвитку конкуренції, науково-технічного прогресу, забезпеченні поповнення державного та місцевого бюджетів за рахунок надходжень від податків і зборів тощо. У соціальному значенні підприємництво сприяє створенню нових робочих місць, забезпечує ринок потрібними товарами та послугами для найповнішого задоволення потреб населення [7, с. 539].

Мале підприємництво — це особливий вид виробничо-торговельної діяльності, надання послуг чи посередництва, яке характеризується повною свободою вибору та інноваційним характером проведення, значною ймовірністю економічного ризику та чіткою орієнтацією на досягнення певного комерційного зиску» [8, с. 9].

За даними Державного комітету статистики України у 2020 році в Україні налічувалося 373822 діючих підприємств, з них великі — 512 одиниць, середні — 17602, малі — 355708 та мікропідприємства — 307871 [9].

Дані табл. 1 та рис. 1 ілюструють, що кількість малих та мікропідприємств переважає за рахунок мобільності їх створення та спрощеної форми діяльності.

Також розвитку даного виду бізнесу сприяла й державна підтримка, якою передбачалась можливість брати участь у програмах, що фінансуються з державного та місцевих бюджетів, отримання допомоги для розвитку бізнесу як у фінансовій, так і нефінансовій формі та програма «Доступні кредити 5–7–9%» [10].

Будь-яке підприємство характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для його нормального функціонування, раціональністю їхнього розміщення та ефективністю використання [7, с. 539].

Разом з тим, слід зауважити, що економічна діяльність будь-якого підприємства, зокрема й у сфері малого бізнесу, завжди пов'язана з фінансовими ризиками, управління якими вважається обов'язковою умовою для забезпечення його сталого та ефективного функціонування.

На нашу думку, фінансовий ризик — складна економічна категорія, що тісно пов'язана з функціонуванням підприємства, як правило, у сфері здійснення фінансових операцій. Фінансовий ризик характеризується можливістю виникнення несприятливих наслідків переважно у кредитній, виробничій, інвестиційній, збутовій та торговельній діяльності. Тому, наразі, саме забезпечення економічної безпеки підприємства у процесі його становлення та запобігання можливого зниження ринкової вартості є головним завданням управління фінансовими ризиками.

З метою визначення ймовірності фінансових втрат слід провести оцінку рівня фінансового ризику. Така оцінка здійснюється за допомогою методів якісного та кількісного аналізу. Методи якісного аналізу мають пріоритетне значення в оцінці кризових ситуацій, оскільки основним їх напрямом є визначення можливих видів ризику та факторів, що впливають на їх рівень, а також потенційних сфер виникнення кризових ситуацій. Кількісний аналіз спрямований на те, щоб визначити розміри окремих ризиків, провести їх дослідження та порівняння. При використанні зазначених методів застосовуються різні прийоми аналізу та синтезу, зокрема статистич-

Таблиця 1

Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2020 році¹

Тип підприємства	Усього, од.	У тому числі							
		великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства		з них мікропідприємства	
		од.	у % до загальної кількості підприємств	од.	у % до загальної кількості підприємств	од.	у % до загальної кількості підприємств	од.	у % до загальної кількості підприємств
Усього	373822	512	0,1	17602	4,7	355708	95,2	307871	82,4
у т.ч.									
сільське, лісове та рибне господарство	49452	36	0,1	2134	4,3	47282	95,6	42042	85,0
промисловість	47806	243	0,5	4918	10,3	42645	89,2	33079	69,2
будівництво	31633	14	0,1	921	2,9	30698	97,0	25756	81,4
оптова. та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів	98369	160	0,1	3120	3,2	95089	96,7	84327	85,7
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	17584	28	0,2	1112	6,3	16444	93,5	13433	76,4
тимчасове розміщування й харчування	7697	1	0,0	242	3,2	7454	96,8	6327	82,2
інформація та телекомунікації	16054	8	0,0	348	2,2	15698	97,8	13912	86,7
фінансова та страхова діяльність	4093	8	0,2	303	7,4	3782	92,4	3219	78,6
операції з нерухомим майном	36798	2	0,0	372	1,0	36424	99,0	33741	91,7
професійна, наукова та технічна діяльність	29810	7	0,0	563	1,9	29240	98,1	26862	90,1
діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	18837	2	0,0	832	4,4	18003	95,6	15041	79,8
освіта	2741	–	–	48	1,8	2693	98,2	2299	83,9
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	7407	1	0,0	2550	34,4	4856	65,6	3043	41,1
мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	2335	2	0,1	100	4,3	2233	95,6	1928	82,6
надання інших послуг	3206	–	–	39	1,2	3167	98,8	2862	89,3

¹ Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: складено автором на основі аналізу даних [9]

ний аналіз, аналіз доцільності витрат, експертні оцінки, метод аналогій, діагностика фінансового стану підприємства тощо. Одним із найефективніших кількісних методів слід вважати метод, орієнтований на діагностику фінансового стану підприємства, оскільки він передбачає оцінку фінансових показників економічної діяльності, зокрема: показники платоспроможності та ліквідності, показники фінансової стійкості, показники рентабельності, показники ділової активності. Дослідження рівня фінансового ризику на основі кількісного методу є одним з найбільш об'єктив-

них і достовірних як для суб'єкта господарювання, так і його партнерів.

У малому бізнесі основною метою фінансової діяльності є ефективне управління оборотним капіталом, а саме грошовими коштами, запасами, дебіторською заборгованістю, що дозволяє підприємству бути ліквідним та платоспроможним. Зважаючи на вказане, слід зазначити, що управління фінансовою діяльністю у сфері малого бізнесу має бути проактивним. Це означає, що управління фінансами спрямовується на контроль та запобігання непотрібним стресовим ситуаціям, а не на

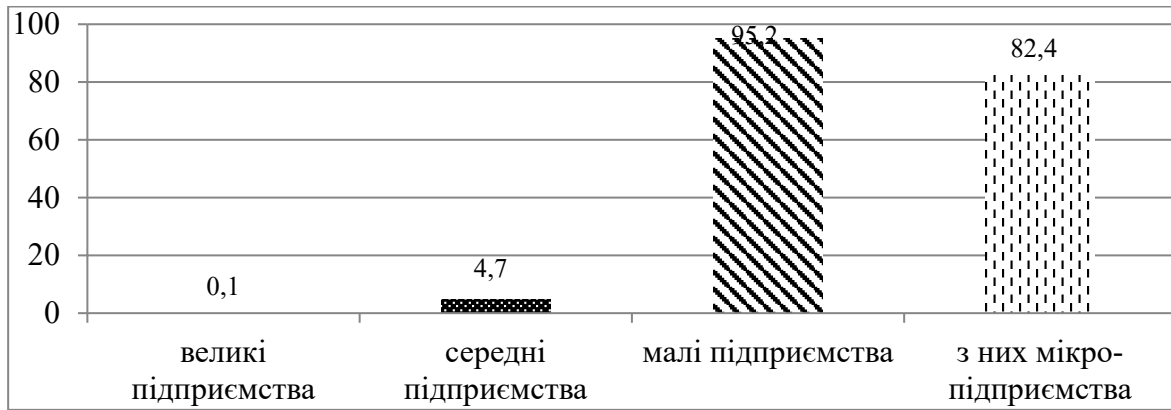

Рис. 1. Динаміка підприємницьких структур у 2020 р., %¹

¹ Без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: складено автором на основі аналізу даних [9]

реагування на них, як тільки вони сталися. Причому запобіжний характер має охоплювати всі складові та елементи фінансового ризик-менеджменту. Наприклад, якщо розглянути таку складову фінансового менеджменту як бюджетування, то запобіжний бюджетний процес передбачає розробку попереднього прийняття рішень стосовно того, яким чином витратяться та розподілятимуться щомісячні надходження до того, як вони будуть зараховані на банківський рахунок. Також проактивне бюджетування у малому бізнесі орієнтується на категоризацію витрат та має широкий спектр статей витрат і, щоб не порушувати бюджету та уникнути проблем із рухом грошових коштів, необхідно відокремити основні витрати від накладних. Таке групування дасть змогу ефективно спрямовувати обмежені фінансові ресурси до тих напрямків, у яких вони найбільш потрібні. Також у фінансовому менеджменті малого бізнесу особлива увага має приділятися управлінню грошовими потоками. Завдяки аналізу та контролю руху грошових коштів можна вирішити цілу низку фінансових проблем, зокрема, визначити фінансовий стан, темпи розвитку та фінансову стабільність, оцінити раціональність використання грошових ресурсів на різних етапах економічної діяльності, обґрунтувати потребу в кредитуванні та визначити можливості зниження підприємницьких ризиків.

Одна з основних функцій управління фінансовими ризиками у сфері малого бізнесу полягає в оптимізації фінансових потоків. Оптимізація фінансових потоків передбачає вибір та використання найбільш оптимальних форм організації фінансової діяльності з урахуванням специфіки реалізованої підприємницької стратегії. Збалансованість дефіциту грошового потоку в коротко-

строковий період досягається шляхом розробки комплексу заходів, спрямованих на прискорення залучення коштів в обіг та гальмування їх виплат. До комплексу таких заходів слід віднести заходи з пришвидшення залучення грошових коштів та стримання грошових виплат.

Заходи з пришвидшення залучення грошових коштів передбачають: збільшення рівня цінових знижок при готівкових розрахунках з покупцями; забезпечення часткової чи повної передоплати на товар/послугу, які користуються підвищеним попитом; скорочення терміну надання товарного кредиту; пришвидшення інкасації простроченої дебіторської заборгованості; використання сучасних методів рефінансування дебіторської заборгованості. До заходів зі стримання грошових виплат слід віднести: уповільнення інкасації власних платіжних документів; збільшення, за згодою з постачальником, терміну надання товарного кредиту; заміна довгострокового кредиту на лізинг.

Варто зазначити, що до найбільш небезпечних видів фінансових ризиків малого підприємства належить можливість втрати платоспроможності (ліквідності). Ризик неплатоспроможності підприємства визначається зниженням рівня ліквідності оборотних активів та зменшенням сальдо. Платоспроможність полягає в тому, щоб забезпечити всі поточні зобов'язання належним рівнем високоліквідних активів для їх швидкого погашення, тому забезпечення платоспроможності безпосередньо пов'язана з фінансовою діяльністю суб'єкта малого підприємства. Управління ризиком неплатоспроможності можливе на основі управління вхідними та вихідними грошовими потоками підприємства, сальдо яких визначає ймовірність настання неплатоспроможності.

Отже, фінансові ризики, що виникають у процесі діяльності підприємства, призводять до виникнення ризиків неплатоспроможності і втрати фінансової стійкості, ймовірність реалізації яких у середовищі невизначеності ринку призводить до ризику банкрутства.

На нашу думку, найбільш оптимальним способом оцінки фінансових ризиків підприємницької діяльності у сфері малого бізнесу є аналіз чутливості грошових потоків. Даний аналіз передбачає визначення рівня відношення найважливіших економічних показників діяльності до девальвації різних параметрів. Даний спосіб зводиться до наступного алгоритму: оцінка позитивних грошових потоків, ймовірність їх скорочення, аналіз негативних грошових потоків, оцінка ймовірності їх збільшення; оцінка масштабу відношення рівня грошових потоків до залишку коштів (рис. 2).

Мета використання аналізу оцінки фінансових ризиків на основі аналізу чутливості грошових потоків полягає у визначенні факторів, що впливають на максимальне зниження залишку коштів, що призводить до неплатоспроможності підприємства у сфері малого бізнесу, і, як наслідок, можливого банкрутства.

Отже, фінансові ризики становлять найбільшу частину сукупних господарських ризиків підприємства і впливають на різні аспекти його господарської діяльності. Зростання ступеня впливу фінансових ризиків на результати фінансової діяльності підприємства пов'язано із швидкою зміною економічної ситуації в країні і кон'юнктури фінансового ринку, розширення сфери фінансових відносин, появою нових фінансових технологій та інструментів [11].

Управління фінансовою діяльністю у сфері малого бізнесу є одним із головних завдань фінансового менеджменту. При цьому система фінансового менеджменту такої господарської діяльності має свою специфіку і для забезпечення розвитку бізнесу вона має носити наскрізний характер.

Висновки дослідження і перспективи подальших досліджень. Ефективний розвиток підприємницької діяльності у сфері малого бізнесу є од-

ним із складових успіху економічного розвитку будь-якої країни на сучасному етапі. Швидка мінливість економічної ситуації і кон'юнктури фінансового ринку впливає на розвиток економіки України таким чином, що діяльність підприємств тісно пов'язана з різноманітними фінансовими ризиками. Вони, в свою чергу, зумовлені як внутрішніми умовами функціонування підприємств, так і зовнішнім середовищем, яке в сучасних умовах є досить непередбачуваним. Ймовірний характер економічних рішень, що приймаються в умовах ризикових ринкових відносин, може бути виявлений лише за допомогою конкретних методів аналізу ризиків та їх впливу на діяльність підприємства.

Фінансовий ризик є одним з найважливіших видів ризиків, з якими пов'язана діяльність підприємств в умовах ринкової економіки. Він характеризується невизначеністю щодо здійснення тієї чи іншої фінансової операції в майбутньому, непередбачуваністю та випадковістю. Можливі як позитивні, так і негативні наслідки ризику. Для ефективного аналізу та оцінки фінансових ризиків необхідно спиратися на наукові розробки, вміло комбінувати відомі методи і застосовувати їх у щоденній роботі. Також необхідно визначити особливості використання методів на конкретному підприємстві. Головне, щоб система аналізу та оцінки фінансових ризиків підприємства була простою, прозорою, практичною і відповідала стратегічним цілям підприємства [11].

Відсутність на підприємствах сфери малого бізнесу правильно побудованої системи управління фінансовими ризиками може призвести до значних втрат. У зв'язку з цим, саме від якості їх оцінки та мінімізації негативних наслідків і подальшого використання попереджувальних заходів, залежить результат діяльності з ризик-менеджменту та, як наслідок, економічний добробут суб'єкта господарювання. Тому, *перспективи подальших досліджень* вбачаються нами у вивченні питання стосовно розробки інноваційних рішень в структурі управління ризиками на підприємствах сфери малого бізнесу.

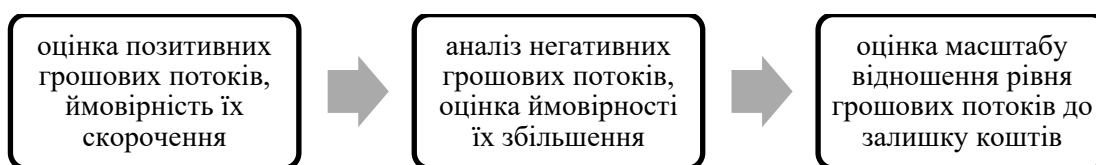

Рис. 2. Алгоритм оцінки фінансових ризиків підприємницької діяльності на основі аналізу чутливості грошових потоків

Джерело: побудовано автором на основі проведеного дослідження

Література

1. Бугас В. В., Коваль А. А. Управління фінансовими ресурсами підприємства. *Modern Economics*. 2020. № 19. С. 32–34.
2. Васьківська К. В., Сич О. А. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Львів: «Галич-прес», 2017. 236 с.
3. Корпан Н. В., Рубаха М. В. Актуалізація проблем фінансового планування на підприємстві. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 9. С. 459–465.
4. Гончарук І. В. Роль фінансового планування у розвитку малого і середнього бізнесу. *Ефективна економіка*. 2017. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5770>
5. Дивеев-Кириленко О. Р. Проблеми розвитку малого і середнього бізнесу в Україні: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 255 с.
6. Варналій З. С. *Мале підприємництво: основи теорії і практики: підручник*. 4-те вид., стер. Київ: Т-во «Знання», 2008. 302 с.
7. Дідур С. В., Крот Л. М. Управління формуванням фінансових ресурсів малого бізнесу. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Вип. 6 (17). С. 538–541.
8. Буряк Л. Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2007. 423 с.
9. Кількість підприємств за їх розмірами за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України. 2021. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/fin/kp_ed/kp_ed_u/arh_kp_ed_u.htm
10. Підтримка бізнесу. МОЗ України, 2020. URL: <https://covid19.gov.ua/prohramy-pidtrymky-biznesu>
11. Горячий Ю., Андрійченко Ж. Сутність поняття «фінансовий ризик» підприємства. URL: [https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/Ryga_07_12_2018/Ryga18\(15\).pdf](https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/Ryga_07_12_2018/Ryga18(15).pdf)

References

1. Bughas V. V., Kovalj A. A. Upravlinnja finansovymy resursamy pidpryjemstva. *Modern Economics*. 2020. # 19. S. 32–34.
2. Vasjkivsjka K. V., Sych O. A. Finansovyj menedzhment: navch. posib. Ljviv: «Ghalych-pres», 2017. 236 s.
3. Korpan N. V., Rubakha M. V. Aktualizacija problem finansovogho planuvannja na pidpryjemstvi. *Ekonomika i suspiljstvo*. 2017. Vyp. 9. S. 459–465.
4. Ghoncharuk I. V. Rolj finansovogho planuvannja u rozvytku malogho i sere dnjogho biznesu. *Efektivna ekonomika*. 2017. # 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5770>
5. Dyvejev-Kyrylenko O. R. Problemy rozvytku malogho i sere dnjogho biznesu v Ukrajinі: monoghrafija. Ternopilj: TNEU, 2013. 255 s.
6. Varnalij Z. S. Male pidpryjemnyctvo: osnovy teoriji i praktyky: pidruchnyk. 4-te vyd., ster. Kyjiv: T-vo «Znan-nja», 2008. 302 s.
7. Didur S. V., Krot L. M. Upravlinnja formuvannjam finansovykh resursiv malogho biznesu. *Skhidna jevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnja*, 2018. Vyp. 6 (17). S. 538–541.
8. Burjak L. D. Finansovyj menedzhment u malomu biznesi: navch. posib. Kyjiv: KNEU, 2007. 423 s.
9. Kiljkistj pidpryjemstv za jikh rozmiramy za vydamy ekonomichnoji dijajlnosti. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrajinu*. 2021. http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/fin/kp_ed/kp_ed_u/arh_kp_ed_u.htm
10. Pidtrymka biznesu. MOZ Ukrajinu, 2020. URL: <https://covid19.gov.ua/prohramy-pidtrymky-biznesu>
11. Ghorjachyj Ju., Andrijchenko Zh. Sutnistj ponjattja «finansovyj ryzik» pidpryjemstva. URL: [https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/Ryga_07_12_2018/Ryga18\(15\).pdf](https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/Ryga_07_12_2018/Ryga18(15).pdf)